

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Савченка Олександра Миколайовича «Підвищення продуктивності насаджень дуба звичайного (*Quercus robur* L.) лісокультурними методами в Західній частині Правобережного Байрачного Степу України» подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 205 Лісове господарство галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство

1. Актуальність роботи. Дуб звичайний (*Quercus robur* L.) є однією з головних лісоутворювальних порід більшості типів лісів. Упродовж останніх двохсот років створення його культур, накопичено значний досвід щодо методів, способів, схем змішування, агротехніки підготовки лісокультурних площ, доглядів за культурами та ін. Проте, багаторічний досвід створення культур дуба звичайного вказує на те, що досі немає остаточної думки стосовно ширини міжрядь та густоти культур. Наразі лісівники так і не дійшли згоди щодо поставленого питання, оскільки кожен із запропонованих варіантів має як певні переваги, так недоліки. В умовах, наближених до природних процесів відтворення дібров, надзвичайно актуального значення набуває метод відновлення лісових культур – висівання й садіння. Стале ведення лісового господарства неможливе без його правильного вибору. Здобувач провів комплексні дослідження по створенню насаджень дуба звичайного в Північному Степу України. У своїй роботі автор висвітлив питання підбору супутніх порід, схем змішування та розміщення на ділянці.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові дослідження виконувались впродовж 2019–2023 рр. на кафедрі лісового господарства Уманського НУС за планом науково-дослідних робіт університету «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроecosystem України» (0121U112521), де дисертант був виконавцем підрозділу «Вивчення еколого-біологічних особливостей аборигенних та інтродукованих деревних, кущових і трав'яних рослин у Правобережному Лісостепу України та використання їх у культурі».

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Автор здійснив пошук та проаналізував інформаційні джерела наукової наукового змісту за тематикою роботи, обґрунтував мету та завдання досліджень, які стосувались оптимізації агротехніки вирощування високопродуктивних культур дуба. Здійснив комплексний аналіз

експериментальних даних використовуючи сучасні статистичні методи із використанням комп'ютерних програм, що підтверджує достовірність отриманих результатів. Наукова робота виконана на високому рівні із використанням сучасних методик та методологій. Викладені здобувачем висновки є достовірними та ключовими для надання практичних рекомендацій виробництву.

4. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень полягає у комплексному агрохімічному аналізі лісової підстилки та ґрунтів регіону досліджень, що дозволило оптимізувати підбір супутніх деревних і кущових порід у склад насадження. Проаналізовані сукцесійні зміни складу трав'яного покриву, по мірі росту лісових культур. Здійснено комплексний розподіл підросту за висотними групами, обстежено видовий склад та стан чагарників, як на зрубках, так і під наметом. Удосконалено агротехніку створення культур дуба з метою підвищення його продуктивності. Підібрано оптимальні схеми змішування та розміщення лісових культур на запроєктованій площі.

5. Практичне значення дисертаційної роботи. У результаті досліджень оптимізовано підбір породного складу супутніх порід дуба, залежно від схеми створення культур. Визначені особливості агротехнічних прийомів при вирощуванні дуба у лісостепових умовах. Проведено дослідження особливостей фракційного впливу підстилки на надходження мікроелементів у ґрунт, на основі яких визначено кількість поживних елементів, що дозволить спрогнозувати продуктивність насаджень. Результати досліджень впроваджено у філіях «Ананіївське лісове господарство» та «Врадіївське лісове господарство». Також їх використано для проведення навчального процесу на факультеті лісового і садово-паркового господарства Уманського НУС.

6. Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами. Дисертаційна робота виконувалась автором самостійно упродовж 2019-2023 рр. Здобувач самостійно здійснив пошук та проаналізував всі види інформаційних джерел за темою наукової роботи, визначив мету та основні завдання досліджень, здійснив польові та лабораторні обрахунки, сформулював висновки на основі отриманих результатів досліджень, оформив кваліфікаційну наукову роботу відповідно до загальноприйнятих вимог. За темою дисертаційної роботи опубліковано дев'ять наукових праць, з них: три статті у фахових виданнях України, рекомендованих МОН України, одна стаття у закордонному виданні та п'ять праць у матеріалах наукових конференцій. Публікації за темою дисертації виконано автором самостійно та

у співавторстві, де особистий внесок здобувача полягає у ідейному формулюванні та узагальненні результатів власних досліджень.

7. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи.

Отримані результати досліджень можуть бути використані при агротехнологічних прийомах закладання лісових культур дуба в умовах Північного Степу України, а також для удосконалення підбору схем змішування та ширини посадкових місць. Окрім цього, результати наукових досліджень варто використовувати у навчальному процесі навчальних закладів для підготовки здобувачів вищої освіти у галузі лісового господарства.

8. Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення.

Дисертаційна робота написана українською діловою мовою з науковим стилем викладення її змісту. Викладені матеріали дослідження характеризуються чіткістю, ясністю та достовірністю. Робота є цілісною, змістовно та завершеною. Має логічну послідовність розглянутих питань. Висновки сформульовані чітко, аргументовані та переконливі. Дисертація виконана на високому теоретичному та методичному рівні, що підтверджують детально викладені фактичні матеріали та статистичні дані. Оформлення відповідає вимогам ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

9. Структура та обсяг дисертації. Обсяг дисертаційної роботи становить 280 сторінок, з них 164 сторінки основного тексту. Містить 10 таблиць та 29 рисунків. Наукова робота оформлена відповідно до встановлених вимог, складовими частинами якої є: анотація, вступ, п'ять розділів, висновки та пропозиції виробництву, список використаних джерел літератури та додатки. Список використаних джерел літератури містить 242 найменування, з них 187 написані кирилицею, 55 – латиницею.

10. Зауваження щодо дисертації. Роботу виконано на високому рівні, проте вона має деякі недоліки:

1. У розділі 2, при описі лісорослинних умов (підрозділ 2.2), варто було б описати рясність та частоту трапляння трав'янистих рослин. А також, більш детально охарактеризувати, де саме зустрічаються підліскові форми та в якій кількості. Також в даному розділі у підрозділі 2.4 детально описана методика дослідження кореневої системи дуба, однак відсутнє посилання на автора.

2. У розділі 3. підрозділі 3.2. варто було б розширити опис таблиці 3.2, а саме ті дані, які стосуються сосни кримської. Також при характеристиці таблиці

3.6, в тексті до неї вказано про 5 різних типів лісу, однак, мабуть, малося на увазі 5 різних категорій насаджень. Тому що там лише один тип лісу – Д₂.

3. У розділі 4 неправильна нумерація рисунків, так є рисунок 4.4, а потім іде рисунок 4.6. Також у даному розділі у підрозділі 4.4 опис до рисунку 4.9 є неповним.

4. У розділі 5 опис рисунку 5.11 є не досить повним і змістовним, варто було б його розширити.

11. Підсумковий висновок рецензента. В загальному, дисертаційну роботу Савченка Олександра Миколайовича можна вважати завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною роботою. Поставлені завдання вирішені повністю, що підтверджується ґрунтовними практичними рекомендаціями стосовно покращення агротехніки створення високопродуктивних насаджень в регіоні досліджень. Відмічені в процесі ознайомлення недоліки та наведені зауваження не мають суттєвого впливу на зміст сформульованих наукових висновків і рекомендацій. Уміння планувати експерименти, проводити дослідження та аналізувати отримані дані свідчать про добру фахову підготовку здобувача.

Вищесказане дозволяє зробити висновок, що дисертація Савченка О.М. «Підвищення продуктивності насаджень дуба звичайного (*Quercus robur* L.) лісокультурними методами в Західній частині Правобережного Байрачного Степу України» є актуальною і завершеною науковою працею. Робота відповідає п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 205 «Лісове господарство» галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Рецензент:

кандидат сільськогосподарських наук,
старший викладач кафедри лісового
господарства УНУС

Валентина МАМЧУР

